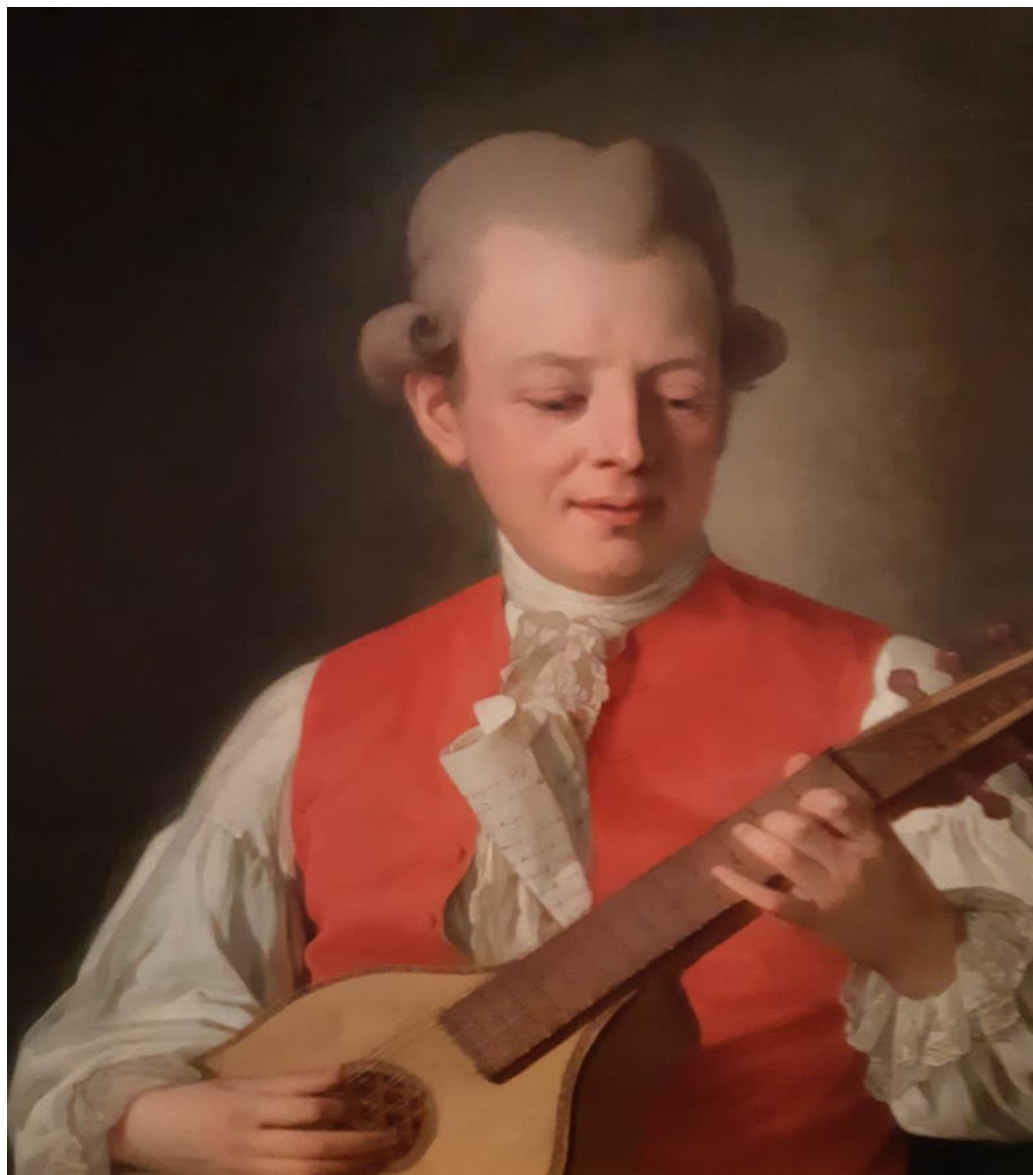

Bellmanmiljöer – Del 2

År 1766 - 74

Fågelsången ligger vid sjön Trekanten i Liljeholmen nära Gröndal. Tidigare låg här krogen Blommensberg vilken CMB understundom frekventerade. CMB besökte ofta gården Fågelsången då två av hans systrar bodde här. Fredrika Eleonora var gift med slottskassören Georg Stiernhoff som hade köpt huset år 1766 av CMBs andra svåger Claes Arrhén von Kapfelman. Den andra systemen Lovisa Ulrica var svårt sjuk och avled 1773. Familjen bodde i huset på bilden.

I personförteckningen till Fredmans sånger står det angående gården Fågelsången att
*”Kämpendal, Härolder i Bacchi Ordens kapitel borgade sin sista sup
på en levande gås från Fågelsången”.*

CMB flyttade år 1766 till korsningen **Götgatan/Ormsaltargränd** (nuv Klevgränd). Ormsaltargränd hade dåligt rykte. Lönnbränning förekom i gränden och även ”Muff-Dans”, vilket betyder att det var en ”mindre kultiverad danslokal”. CMB bodde här till år 1770.

Vårdshuset Liljeholmen låg på denna plats inte långt från nuvarande Liljeholmsbron. Vårdshuset var gammalt. Lasse Lucidor tog sig inte sällan ett glas på vårdshuset på 1670-talet . Vårdshuset var platsen år 1766 för auktionen på dödsboet i Wisbohammar efter CMBs föräldrar. CMB lär tämligen ofta besökt vårdshuset då det låg mycket lämpligt till vid Stockholms södra utfart på CMBs väg mot Årsta, Hägersten eller Wisbohammar.

Mellan år 1767 och 1772 var CMB anställd på **Kungliga Generaltulldirektionen** som låg vid Skeppsbron. Tullmiljöerna förekommer tämligen frekvent i CMBs diktning. Arbetsplatsen låg på Skeppsbron i Warendorffska huset. Huset revs inte långt efter att CMB slutat. Huset ersattes av huset på bilden år 1790 där sedemera från mitten på 1850-talet Rederiet Nordström & Thulin hade sitt huvudkontor. Introduktionen till Fredmans epistel no 33 - *1:o om Fader Movitz's öfverfart till Djurgården, och 2:do om den dygdiga Susanna* – eller *Stolta stad*, beskriver det myller av människor, kommers och gatuartisteri CMB mötte då han klev ut på Skeppsbron från sin arbetsplats.

Was ist das? Ge rum vid Roddar-trappan. Undan Birfilare, Skoputsare, Tullsnokar och Matroser! - Hurra! Lägg sillstjärten på ölkannan. - Trumfi i bordet! - Tig Käring. Svavelstickor här, sex knippor För en vittan. - Trumfi i bordet! Åtta styver håller jag. - Courage du gamla Granadör! - Vänd opp och ner på bolsfoten. Kullerbytta med Madamen i skjulet, Citronerna på duken, och Spinnrocken på taket, och Holländaren på Kistan. - Ur vägen Kolgubbar, Tvätterskor och Mjolk-Käringar.....etc..

Kungsträdgården var på CMBs tid en verkligt kunglig trädgård. Inte förrän i slutet av 1700-talet släppte man in allmänheten och trädgården förföll då ganska snabbt. Fredmans epistel no 37 berör platsen. ”Till Mollberg på post vid Kungs-Trädgården”. Mollberg bevakar i episteln entrén mot Arsenalsgatan.

*Mollberg stå stilla, stå stilla vid grind,
stilla på din post fältväbeln befäller
stå som en docka rödblommig och trind,
inom Floras grönskande galler*

*Präktig med tofs din blanka karpus,
lyser i fronten bland bajonetter
stolt dina ben med vita stövletter,
trippa beständigt bland gångar och hus*

På **Långholmen** låg spinnhuset där kvinnor med tveksamt rykte ofta hamnade. Trots en spridd uppfattning lär aldrig Maria Christina Kjellström (Ulla Winblad) varit internerad på spinnhuset. Inrättningen låg på Långholmen till år 1825 varefter den flyttades till Normalm. CMB var vän och släkt med spinnhusets inspektör Hans Hansson Björkman som bodde i huset på bilden. Byggnaden kallas för **Riddarhuset**.

I Fredmans epistel no 48 "*Varuti avmålas Ulla Winblads hemresa från Hessingen i Mälaren en sommarmorgon 1769*" eller "*Solen glimmar*" förekommer **tullen på Långholmen** som då låg i **Stora Henriksdalshuset**. I huset finns idag ett café och ett litet Bellmanmuseum.

*Si en Julle skymtar fram, Marjo åran lyftar
Med sin löfbrodd mjölk och lam, hon åt tullen syftar
Har i knä en bytta smör, kersbärs-korgar frammanför
Marjo nu sin lovsång gör, snyter sig och syftar*

Några år senare flyttades tullverksamheten några hundra meter längre västerut och fick namnet **Stora sjötullen.**

Vid Mälarens strand i **Ekensberg** som ligger väster om Gröndal. Låg länge här en krog som också är ombesjungen i Fredmans epistel 48 ”Solen glimmar”.

*Morgon supen, Movitz, går; Ljuvligt böljan svallar;
Ser du Ekensberg? Gutår! Hör hur folket trallar;
Där framsätter en sin fot, Klotet käglorna slår mot;
Hör du dunsen af hans klot
uti bergen skallar*

Huset har senare fungerat som kontor på Ekensbergs varv där bl a kylfartyget ”San Blas” (ombesjunget av Povel Ramel i ”Måste vägen till Curaco gynga så) byggdes. Varvet lades ned på 1970-talet.

CMB bodde år 1770-74 i **Bellmanhuset på Urvädersgränd** på Södermalm eller Epistelhuset som äldre tids Bellmanforskning kallade huset. De flesta av Fredmans epistlar är skrivna under tiden han bodde här. Huset är ett kulturminne och bevarat i stort sett som det var disponerat på 1770-talet. I huset finns ett Bellmanmuseum som bland annat visar Bellmans cister (CMBs luta) och "Palmstedtska kannan" som CMB drack ur under sina besök hos familjen Palmstedt (Palmstedt - Se Bellmanmiljöer - Del 5). Huset ägs numera av ordenssällskapet Par Bricole. Huset visas för allmänheten kl 13.00 första söndagen i varje månad.

Two rooms on the upper floor in Bellman's house are **de rum som CMB hyrde**. The rooms are tidily furnished. A copy of Bellman's death mask sits on the wall. CMB shared the room for a while with his ten-year-old brother Johan when Johan was not at sea or at his uncle Jacob's in Spain, who had been Swedish consul in Cadiz.

Faggens krog låg i huset på bilden på Gaveliusgatan vid foten av Vitabergsparken. Här ägnar sig Mollberg åt kägelspel i Fredmans epistel no 55 - "Rörande Mollbergs kägelspel hos Faggens vid Hammarby-Tull en sommar afton 1770". Ägare var Erik Nordström som var trädgårdsmästare vid Daurerska malmgården. Hans son som också heter Erik förekommer i epistlarna under namnet "Norström". Huset är bevarat.

*Skål! det var bom, Mollberg slog åtta;
Bom för Wingmark, ta mig den och den!
Två föll igen; kom ska vi lotta
Udda om två halfstop än.
Bom, kära vän, när du vill måtta
Ögat blott på hörnan spänn.*

Missnöjet var i början på 1770-talet stort med landets styre. Det var hungersnöd, och alla stånd var missnöjda med något. Det började tisslas och tasslas om att "*Det vore bättre om kungen tog över*". CMB anslöt sig till uppfattningen och på sommaren 1772 framförde CMB ett sångstycke på samma melodi som sedemera blev Gustafs skål. Sången framfördes i ett sällskap på **Svartsjö Slott på Ekerö**. Ett sällskapet som sedemera blev grunden för Augustiorden.

*Sådan kung är värdig nordens krona bära
Hon är tung, men bördan är hans ära
Stig då fram, ditt dyra värv fullborda
Herrans smorda, Dig omgjorda, Du av Vasa Stam*

Några veckor senare i augusti framfördes för första gången **Gustafs skål** offentligt vid Gustaf IIIs statskupp. Det var en nyskriven hyllning till konung Gustaf III. Då kungen kom ridande över vindbron till **Högvakten på Skeppsholmen** kuppkvällen hade CMB ”lärt” det kungatrogna Livgardet sången. Gustaf III imponerades och frågade vem som skrivit sången. Svaret blev ”*Allernådigste herre, stadens kända poet, Bellman*”. Därmed var CMBs lycka gjord åtminstone så tillvida att han erhöll kungens gunst. Gustafs skål fungerade sedan i praktiken som Sveriges nationalsång ända tills ”Du gamla, Du fria” av Richard Dybäck antogs på 1840-talet.

*Gustafs skål! Den bästa Kung, som Norden äger:
Han ej tål, Att viktskåln ojämt väger.
God och glad, Han Ilskans röst föraktar
Samt avaktar Och betraktar Dårskap i sin grad.*

*Sådan Kung Är värd att styra Sveriges öden:
Rask och ung, Ej rådlös uti nöden.
Wasa Ätt Har aldrig lärt att svika,
Aldrig tvika, Men at fika Till att göra rätt.*

På gården **Fällan vid sjön Magelungen** i Farsta uppvaktade sommaren 1773 CMB en ung dam, Wilhelmina Norman. Wilhelmina liksom CMB gästade stadsaktuarien Magnus Zetterman. CMB var på avstånd släkt med Zettermans hustru. Fredmans sång no 31 "*Opp amaryllis*" skrev CMB i sin kärleksyra. Hans uppvaktning var intressant till en början men besvarades inte på sikt. Wilhelminas föräldrar ogillade umgänget, vilket avslutades med att Wilhelmina lär ha hälsat; "*När hämtar ni edra orena linnekläder*". Bilden visar de sk "*Bellmanlindarna*" som fanns vid gården Fällan redan på Bellmans tid, samt del av den gamla grunden invid lindarna där gården låg. Gården revs i början på 1800-talet. Området tillhör nu mera Solviks samfällighet.

Vägar på den lilla halvön **Fållan** är uppkallade efter skalden.

Vägen norrut mot Uppsala gick vid den tiden mittemellan tullstugorna som byggdes år 1733 vid Norrtull. Gustaf III och CMB har båda vid många tillfällen passerat tullen på färden mot Haga . CMB har berört tullstugorna vid Norrtull i sin diktning

*Borta vid Norra tullens plank
i den gyldne gula porten
är nu min station på orten
att spatsera och slå dank*

*Där bland hölass och madammer
som om kycklingar och ägg
slåss och knuffas mot en vägg
står jag mellan hjul och slammer....*

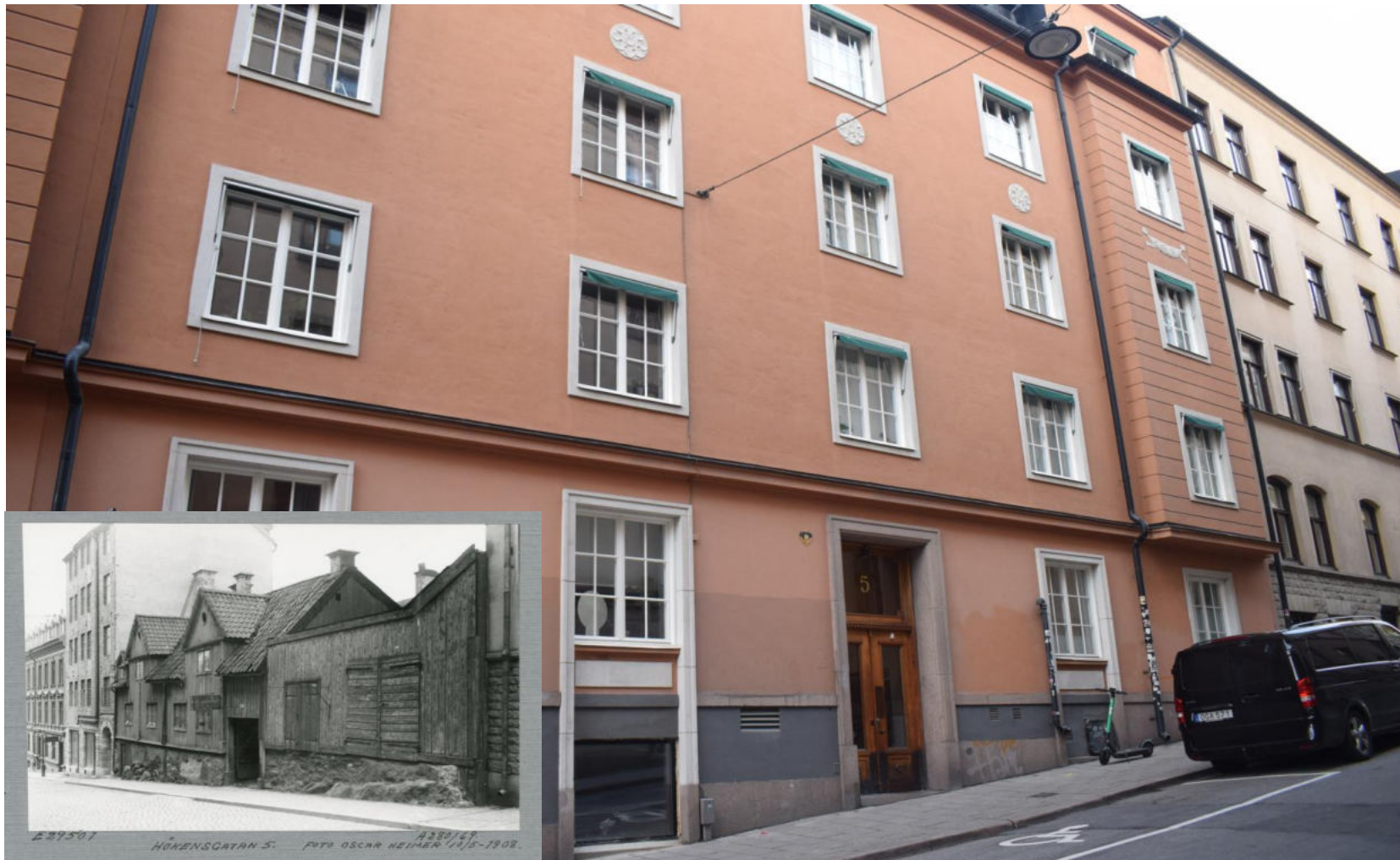
En äreport i guldfärg restes när tronföljarparet Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika reste till Ulriksdal på smekmånad år 1744.

CMB samarbetade med Norrköpings tidningar på 1760-talet avseende en översättning och utgivning av Christian Scriver's – Sanna Christendom. Maria Christina Kjellström förebilden för Ulla Winblad gifte sig år 1773 med Erik Nordström och flyttade till **Norrköping**. CMB hjälpte Nordström till arbete inom tullen i Norrköping. Nordström var en notorisk suput och slagskämpe. Han förekom i inte mindre än 25 rättegångsprotokoll under de åtta år han bodde i staden. 1781 fick han fläckfeber och gick bort i arresten. I kvarteret "Varvet" nere vid strömmen låg många krogar. Den mest beröda var Krogen "Tre Prinsar" som drevs av tysken Johan Ulric Egge. Egge drev också teater i kvarteret. Egges teater var efter Björngårdsteatern och Stora Bolhuset Sveriges tredje i ordningen inrättade teater. Maria Christina bodde under en period i kvarteret och lär ha frekventerat krogen. Bilden är från kvarteret och föreställer **"Tre Prinsars Gränd"**

Tornsalen i Norrköpings Rådhus har idag en konstnärlig utsmyckning. Det är åtta storslagna gobelänger som visar Norrköpings historia från hällristningarnas tid fram till 2000-talet. Bakom gobelängerna står textilkonstnär Åsa Bengtsson. På en av gobelängerna "Ballonger över stan" finns namnen på "prominenta" Norrköpingsbor genom åren. Bland annat har Ulla Winblad fått plats bredvid Pekka Langer (Längst ner till höger)

Maria Christina Kiellström föddes 15 juni 1744, av fattiga föräldrar. Modern dog när Maria Christina var endast fem år gammal. Fadern, Johan Kiellström, var artillerihantlangare, men tvingades ta avsked från sin tjänst på grund av epilepsi, därefter tvingades han försörja sig som diversearbetare och gatsoppare. När Maria Christina var fjorton fick hon lämna hemmet och ta tjänst som piga. Från c:a 1763 arbetade hon som silkesrederska på fabrik. 1765 födde Maria Christina en dotter som dock bara levde i åtta dagar. Fadern var en svensk adelsman i rysk tjänst som, enligt Maria Christina, lovat äktenskap men övergivit henne. Innan hon och Erik Nordström flyttade till Norrköping **bodde** man **på Hökens gata 5** på Södermalm. Såsom huset såg ut i mitten på 1700-talet är inklippt i bilden. Det huset revs år 1927. Huset som står där idag byggdes omedelbart därefter.

Maria Christina bodde i Norrköping i tio år innan hon återvände till huvudstaden där hon sedan gifte om sig. Hon gick bort år 1796 och begravdes vid Maria kyrka. Det finns en tavla utanför ingången till kyrkan som upplyser oss om att **Maria Christina Kjellström d v s Ulla Winblad** ligger begravd i gravkvarteret.